

LIBER PRIMVS

causæ cōtēplatiōe cōgruētia: rectū nobis ostēdit p̄fatū illius tertiæ ptis esse locū. Hūc ēt ordinē sequutus est Theofrastus in plātis dicēs: ac dicēda proponens. (Plantagæ differentias reliquāq; naturā ex partibus affectionibus: generationibus: uitāq; petere oportet). In primo. n. historiagæ libro historias partiū ac passionū in scūdo & tertio generationē. in quarto uero de uita arborū uitāq; cognatis Arist. de aīalibus imitans ordinē determinauit & rōnabiliter. quoniā animalīū peritia doctrinæ plantarum ē exemplar: Hoc etiam a posteriorū ordine p̄bari potest. Nam liber de uita & morte ī tota methodo eorū q̄ de aīalibus a sola natura fiūt: postremus est. post hūc uero ille cōsequit̄ qui est de lāgore & sanitate ut inferius p̄babit̄ sed ante eū mox p̄cedit ille q̄ de īspiratiōe dicit̄. ante quē ille qui de iuuetute & senectute antequē ille q̄ de cā lōgitudinis ac breuitatis uitā: uti p̄batū ē. ergo totū hoc. s. libri quinq; in q̄bus uita cū morte & iis cognata tractant̄ generationē sequi debēt. Quod aut̄ ille q̄ est de uita & morte inter ea q̄ a nā sola cōdunt̄ ultimus sit quod assumptū fuerat: ex iis quæ ī fine eius libri q̄ de lōgitudine uitā scribunt̄: demonstratū est: ubi scriptū sic reperit̄. (Nūc aut̄ de aliis aīalibus dicta est cā de magnitudine uitā & de uitā breuitate. Reliquū at̄ nobis cōsiderare de iuuetute & senectute & uita & morte. iis .n. determinatis finē utiq; habebit̄ q̄ de animalibus methodus). Respōdentia etiā horū ad ea quæ in historiis uti diximus: hūc approbat ordinē. Nā libro de partibus tres fere primi historiarū libri & quarti maior pars: suo loco correspondēt. residua quarti pars libris de operationibus. s. de sensu & somno cōgruit. uti superius dictū est. libro uero de generatione: quintus sextus ac septimus historiarum correspondēt libri. libri uero quinq; tertiam occupātes partē: Dico aut̄ illos qui sunt de uita ac uitā cognatis cum morte quæ a sola fiunt natura: simul post hos appposito langore & sanitate: inter physicum & medicum medio cōtermino: octauo libro historiarum pro maiori parte correspondēt. Præterea ordo præfatus: ī libro de morte & uita nobis demonstrat̄ nam cū plurimum cās inquisiisset. i. causas generationis aīaliū in libro de generatione: cās etiā uitā ac mortis & sibi cognatorum in aliis nundum tamen ea diffiniisset: ea iam diffinire curans tandem in libro de morte ait. (Generatio quidē igitur est prima participatio in calido nutritiua animæ). Ecce generationē primo (Vita uero māsis huius: iuuetus autem est primæ particulæ refrigeratiuæ augmentatio. Senectus autem huius detrimētum). Quāuis enim in libro de generatione & libro de lōgitudine uitā & de iuuetute & senectute plurima de ipsa generatione & aliis digessisset principia: plurimasque causas ac generationis species diuersitatesque pertractasset: non tamen in eorundem propriis ac singulis libris substantiam prædictorum scilicet generationis: uitā: iuuetutis & senectutis nūdū definiuit. Sed hoc ad calcē oīum. s. usq; ad librū de uita & morte distulit. ipocq; ordie quo ea seriatim ī suis p̄tractauit libris: eo ēt ipsamet rōnabiliter definiuit. Primo. s. generationem. Secundo uitam. Tertio iuuetutē & senectutē: ut mox patuit. Rōnabiliter aut̄ illuc usq; dictorū diffinitiones distulit. quoniā cū ab eisdem fierēt principis aliquo modo diuerso sumptis: necessum fuit in eodē loco definire. Fiūt enim a duobus potissime scilicet ab anima nutritiua. & a naturali calore. Cæteræ generatio fit cum anima dicta ī calido participatur: uita dū ea in eodē conseruat̄ & manet. iuuetus dū calor ille augeat̄ senectus dū diminuit̄. Cū igit̄ eisdē fiāt principis: ultimū locū suæ diffinitiones: ut oīa simul diffinirēt: expectare debuere. Ad hæc quoq; approbāda accedit p̄dictorū epilogus ī libro de uita & morte positus uidelicet. (Quidq; igit̄ ē generatio & uita & mors. & p̄pter quas cās erūt aīalibus: dictū ē). nō enim ī hoc libello ea collegisset q̄ de generatiōe aīalium tradūtur: nisi post generationē uita ac mors & eorū cognata ī ordie sequerēt. Necessē. n. fuerat ī hoc cōi epologo: in quo ea quæ de uita & morte ac sibi cognatis: de quibus erat præsens intentio colligebantur: cum iis etiam de generatiōe colligere potissime: quoniā de ea ḡnatiōe nec ī fine libri q̄nti de ḡnatiōe nec alibi ḡnialis ulla scā fuerat collectō: sed particularis potius de dētibus & materiæ passiōib; generalē de ḡnatiōe epilogū post diffinitionē suā tractandā cū uita & morte: reseruās. Quare expedita generatiōe & uitā cognatis: expedita penitus uita & morte: tam p̄ eorū causas q̄ p̄ eorū diffinitiones: tandē ī fine oīum oīa epilogans & colligens dixit. (Quidq; igit̄ ē generatio & uita & mors. & p̄pter quas causas erūt aīalibus: dictū est) Quod. n. epilogus iste librū de aīalium generatiōe apprhēdat: p̄ illam cognoscat̄ particulam qua scriptū est. (Et p̄pter quas causas erūt aīalibus). Nō enim ī hoc libello qui est de uita & morte: neq; in aliis ab eo q̄ de generatiōe: cās ipius generatiōis: licet forte causas mortis & uitā: pertractatas inuenimus. Sed eas cās generatiōis ī libro de generatiōe aīalium q̄sq; inueniet. Si igit̄ ī hoc epologo ī libello de morte & uita factō: colligit ea quæ ī libro de aīalium generatiōe tractata sunt: euidēter nobis ostendit̄ q̄ generatio ipsa tractata prius fuerat: q̄ uita & mors sibiq; cognata. Quomodo enim illa uerificaret̄ ps qua dicit̄. (Quidq; igit̄ ē generatio & uita & mors & p̄pter q̄s causas erūt aīalibus dictū ē). nisi generatiōis causæ ī libro de aīalium generatiōe prius expeditæ fuissent. nō tamē alibi q̄ ī illo libro generatiōis causæ disputatæ sunt. Ex iis igitur & aliis superioribus clare monstratū est: illā negocii de aīalibus p̄tem: quæ est de uita & morte & earum cognatis: tertiam fore in ordine: & mox sequi debere ad eā quæ de generatione animalium pertractauit in ordine secundam quo cōmuniter ostensō: nunc ad quinq; particulas illius tertiæ partis: qui sunt quinq; libelli singulatim accedamus.

Ordo libri q̄ est de causā lōgitudinis ac breuitatis uitā: & cuiusdā ābiguitatis solutio. Caput XIII

Ita quæ est tertia pars totius methodi de aīalibus pluribus afficit̄: q̄ uitā cognata ab aristotele nūcupatur. Nā quorūdam aīalium longa est. quorūdam breuis de q̄bus Aristoteles causas in uno īquirit libro: de cā lōgitudinis ac breuitatis uitā noīato cuius initiū tale est (De eo aut̄ qd̄ est hæc quidē esse lōge uitā aīalium hæc aut̄ breuis &c.) Ordo aut̄ huius est quoniā primus est inter eos omnes qui de uita & morte ac earū cognatis agunt. mox enim sequit̄ quintū de generatione. in cuius fine talis scribit̄ epilogus (Sed de dentibus cur partim decidāt ac denuo nascent̄ partim nō & omnino quā ob cām fiant dictū est dixi etiā de cæteris memborū affectibus qui non alicuius cā sed necessario eueniāt: & quā ob cām uidelicet eam cui motū tribuimus.) q̄no epilogo cōpleto: qui collegit ea quæ in quinto de generatione aīalium de passionibus materiā cōse-

LIBER PRIMVS

quentibus pertractant: mox subiunxit. (De eo autem quod est hæc quæ esse longæ uitæ &c.) ac si dixisset: cum
 ego in causæ inquisitione: ordinē sequar eorū quæ in historiis animalium a me notata sunt: Cūq; expeditis aliis
 cōgruo ordine: tandem ad cōplēmentum historiæ de generatione animalium deuenirem: tradiderimq; seriatim
 causas omnium ad generationē attinentium in quinto sexto ac septimo libro in historiis naratorum: Ratiōna-
 bile est ut quemadmodū generationi traditæ in historiis: liber de generatione in quo est causarum generatiōis
 contemplatio suo ordine ac loco accomodatus est: sic suo etiam loco ei parti quæ sequitur generationem in hi-
 storiis. quæ pars est de uita ac uitæ cognatis: ei inq; parti suo ordine ac loco ea accomodetur p̄s & apponatur q̄
 causas uitæ & mortis & iis cognatorum agit. Sicut igitur post quintum sextum ac septimū libros historiæ
 qui de generatione tractat animalium: sequitur octauus in quo p̄ maiori pte uita & mors & iis cognata tractat
 ic in causarum theoria post librum de generatione animalium merito sequi debent illi libri qui causas uitæ &
 mortis & de iis cognatis inq; rūt. Hūc prefatum ordinem ea quoq; quæ in principio libri huius scripta sunt no-
 bis plene clareq; demonstrant. cum dicitur (De somno quidem igitur & uigilia dictum est prius de uita autē &
 morte dicendum posterius. simul autē de langore & sanitate quantum adiacet naturali phylosophyæ nuuc autē
 de causa eius quod est hæc quidem esse longæ uitæ hæc autē breuis uitæ sicut dictum est prius cōsiderādum.
Hic ergo liber eo prior est qui de uita est & morte: & eo qui de langore & sanitate. prior est etiam eo qui de iu-
 uentute est & senectute. & eo qui de inspiratione & expiratione cum in fine huius aristoteles dicat (Nūc autē
 de animalibus dicta est causa de magnitudine uitæ & de uitæ breuitate: Reliquum autē nobis cōsiderare de iu-
 uentute & senectute & morte & uita iis. n. determinatis finem utiq; habebit quæ de animalibus methodus) ē
 etiā prior eo qui de inspiratione. eo dicente in principio libri de iuuentute & senectute. (De iuuentute autem &
 senectute & morte & uita nunc dicendum. simul autē & de respiratione necessarium fore causas dicere). Patet
 itaq; ex iis hunc librum: primum cēseri debere inter eos qui de uita ac morte iisq; cognatis agunt moxq; ad eū
 sequi debere qui de animalium generatione dicitur. Cum ipsa uita generationem sequat. Huic at libro uti di-
 ximus ea congruūt quæ in initio octauū libri historiæ tradita sunt ubi diuersa animalium uita uictu diuerso: lōgi-
 tudineq; ac breuitate in diuersis diuersa tractat. Ceteræ aduersus hæc ea q̄ ppriæ initium huius libri sic scripta
 sunt: (De somno quidem igitur & uigilia dictū est prius &c.) nō paruā instantiam inferre uident. colligens enim
 ea quæ de somno & uigilia expedita fuerant & de causa lōgitudinis ac breuitatis uitæ se mox p̄tractaturæ p̄po-
 nens indicare: nobis uidet librum hunc de causa lōgitudinis ac breuitatis uitæ sequi mox debere ad eū qui de
 somno & uigilia dicit. de somno enim collectio facta simul cum p̄positione de causa lōgitudinis uitæ & bre-
 uitatis: euidens est satis inditium ad accipiendum q̄ hic liber mox illum sequatur. Ad hoc cum superioribus di-
 cimus q̄ Aristoteles in eo qui de sensu & sensibili duo posuit operationum genera. alterum animalibus propin-
 quum scilicet sensum. memoriam. somnum cum uigilia. & motum. Alterum remotius. uel quia paucis ut in-
 spiratio & exspiratio: parum admodum ad hæc concurrente sensu: sed natura potius: uel pluribus q̄ animalibus
 conuenit ut uita & mors. iuuentus & senectus. langor & sanitas. De hoc duplici genere quatuor traxit coniuga.
 unū ex primo genere scilicet somnum & uigiliam. tria ex altero. sic eo dicente in libro de sensu & sensibili: (Exi-
 stunt autem horum maxime quatuor coniuga numero. uelut uigilia somnus. iuuentus & senectus. & respiratione
 & exspiratio. & uita & mors). De quibus omnibus pollicetur se tractaturū. De una itaq; combinatione scilicet som-
 no & uigilia: cū una esset de operationibus animali propinquis & propriis: suo tractauit loco. uidelicet in prima
 parte post essentia expeditionem: inter eas quæ sunt operationes animali ppinquæ. & essentielles fere ac pro-
 priæ. Ceterum cum post tractationem de somno & uigilia iam per plura pertransiuisset media scilicet per eum
 qui de motu & per quinque libros qui de animalium generatione tractat tandem iam iam ad reliqua tria con-
 iuga: suo loco scilicet in tertia pte pertractanda: cū sint operationes animali non propriæ: accedens ne forte de
 insufficientia accusari posset: alterius iam disputatæ conjugationis quæ est somnus & uigilia in initiis li-
 bri huius decenti causa memoratur dicens. (De somno: quidem igitur & uigilia dictum est prius & cetera)
 ac si diceret memini me in eo libro qui de sensu & sensibili quatuor conjugationes tetigisse de quibus
 dixeram tractaturum fere: cum autem de iis conjugationibus iam agendum sit non eam nunc expectabis
 quæ est de somno & uigilia: cum de ipsa alias suo loco inter operationes animali proprias & propinquas expe-
 diuerim. de ea enim conjugatione scilicet somno & uigilia prius pertractaui. posterius dicam de uita & morte.
 simul autem de langore & sanitate. de iis enim in libro de sensu & sensibili sub quodam proposueram dubio.
 nunc quippe assero simul cum morte & uita me de illis pertractaturum: sed ante omnia de causa lōgitudinis
 & breuitatis uitæ est dicendum: per illud enim (dictum est prius) lotum non intellexit immediate preceden-
 tem: quia in eo immediato loco liber de animalium generatione disponitur: sic igitur conjugatio quæ essen-
 tialior ē cū sit prior atē alias cōiugatiōes p̄tractari debuit. s. somnus & uigilia. Quæ uero in natura posterior ē &
 ultia. s. mors cū uita & cū ea sanitas & aegritudo hæc ultio p̄tractada ē. In intermediis at locis cā lōgitudis ac bre-
 uitatis uitæ iuuentus & senectus iſpiratio & exspiratio expediti debēt. Quō. n. hūc q̄ ē dē cā lōgitudis & breuitatis
 uitæ ei q̄ de sōno & uigilia cōitē facere licebit: cū ille q̄ ē de motu ad eū mox seq̄ librum q̄ de sōno & uigilia dē
 uti in superioribus de mēte Tbemistii demonstratū ē. Si. n. libellū aliquē hoc loco colligere uoluisset tāq; sibi cōtermi-
 nū: nō eū q̄ de sōno: sed eū q̄ de motu potius collegisset nō igitur illū q̄ de sōno & uigilia hoc in loco collegit q̄te-
 nus sibi conterminū ac uicinū in ordine indicaret. sed ea de cā potius q̄ paḡ atē manifestata ē de eo mēoriā fecit.
 error. n. p̄ quē creditur ex p̄fatis uerbis Ari. librum de cā lōgitudis ac breuitatis uitæ: mox seq̄ ad librum de sōno &
 uigilia: illi assimilat error quo in principio de ḡnatiōe animalium nonnulli fuere decepti. Cū. n. nonnulli ea q̄ de p̄ribus
 sūt animalium: prius tractata uiderēt cernerēt quoq; Ari. in principio libri de ḡnatiōe eadē colligere & immediate de anima-
 liū ḡnatiōe se tractaturæ policeri: errore ducti arbitrati sunt librum de generatiōe mox seq̄ debere ad eū q̄ de p̄ti-

LIBER PRIMVS

bus inscribitur. adeo q̄ litteram quæ est in fine de p̄ribus impudenter immutarunt uel potius tineis ac humi-
ditatibus subterraneis oblitteratam inscie deprauarūt uti ī inferioribus diffuse disputabimus. Et hæc satis de or-
dine eius qui de longitudine ac breuitate uitæ dicitur dictum sit: nunc de iuuentute ac senectute dicendum est.

Ordo libri qui est de iuuentute & senectute.

Caput. XIII.

a Lia coniugatio de p̄dictis est iuuentus & senectus. q̄ sunt uitæ q̄dā status. generatio. n. secundum naturā
prior est: cū sit aīæ nutritiua ī calido participatio. Vita uero secūdo succedit. cū sit eius mansio. Hæc at
mansio diuersos habet status: siue modos. primus cōsistit in caloris augmēto. & in hoc est iuuentus com-
muni accepto uocabulo. In postremis calor diminiuit sub qua diminutione miserabiliter peragrat senectus. In
medio uero q̄dam status intercudit inter iuuentutē & senectutē medius. Ordo huius libri ē: quoniā mox ad eū
seq̄tur qui de causa longitudinis ac breuitatis uitæ diseruit. eo ī fine hunc ordinē sic approbante. (Nūc de aliis
animalibus dicta est cā. & de magnitudine uitæ & uitæ breuitate Reliquum aut nobis considerare de iuuentu-
te & senectute & uita & morte. iis deternūnatis finē utiq̄ habebit quæ de aīalibus methodus) Huic libro nōnul-
la in octauo de historiis post longitudinē ac breuitatē uitæ: de reiuuēscētia ibidem tractata sic incipientia:
correspondent. (Nōnulla ex iis quæ cōduntur exuunt id q̄d senectus uocatur) paucis. n. ibidem de reiuuēscen-
tia quoquomō scriptis: in causarū inq̄sitione plurimoḡ fit speculatio. Hic ēt ordo in historiis plantarū a Theo-
frasto obseruat. post uitā. n. plantarum: iuuentutem & senectutem docet. Et hæc sufficiant de iuuentute & sene-
ctute. post quem ille sequitur liber qui de inspiratione & expiratione dicitur.

Ordo libri de inspiratione & expiratione.

Caput. XV.

a Nspiratio & expiratio est una de p̄fatis coniugationibus ab animali remotioribus. nō est enim propinq̄
aīalis operatō neq̄ pp̄ria quoniā paucis Cōuenit aīalibus. licet solis. maxime quoniā nō electiōe tantum
sed ēt natura operante sit. hic liber incipit (De respiratione. n. aliqui quidem &c.) ordo huius est quoniā
ei uicinus est libro qui de iuuentute & senectute dicitur. In principio huius nihil colligit. n. nil proponitur. neq̄
in fine libri p̄cedentis de hoc aliquid sit. & merito. quoniā de eis ī principio p̄cedentis libri propositū fuerat: cū
dicebat. (De iuuentute aut & senectute & morte & uita nunc dicendum. simul aut & respiratione necessariū fo-
re causas dicere. quibusdā. n. aīalium pp̄ hoc accidit uiuere & non uiuere) ex iis in patet ad eum sequi debere qui
de iuuentute & senectute dicitur. patet insuper inspirationē & expirationē unum eē de mortis & uitæ cognatis.
cū per inspirationē & expirationē uiuere contingat aīali & nō uiuere: sed mori. Huic libro nihil determinati re-
spondet in historiis. licet in octauo. & alibi plurima de aīalium inspiratione ac refrigerio sparsim p̄tractata sint:
tum per pulmonē tum per branchas: aerem. & aquam atrahendo. Expeditis iis de inspiratiōe: ad eum q̄ de mor-
te & uita dicitur: transeundum est.

Ordo libri de morte & uita.

Caput. XVI

l ber de uita & morte qui incipit (Est quidē igit̄ oibus aīalibus cōe generatio & mors): aliis libris per hoc
principiū primo aspectu nō uidet̄ esse cōnexus. cum in eius p̄cipio nihil dicēdoḡ p̄ponat̄ nihil de p̄tra-
ctatis colligat̄. Cæterum aliter ab hoc se habet ueritas. Nam in principio libri de longitudine & breuita-
te uitæ: de morte & uita se tractaturū fore p̄posuerat: cū dixit (De somno q̄dem igit̄ & uigilia dictum est prius
de uita aut & morte dicendum posterius) & in fine eiusdē ait (Reliquū aut nobis considerare de iuuentute & se-
nectute. & morte & uita) & in principio eius q̄ de iuuentute & senectute scriptū reperit (De iuuentute aut & se-
nectute & morte & uita nunc dicendū.) Præter hæc uidemus q̄ huius libri principium sub forma conclusionis
sit factum. hoc mō (est quidem igit̄ oibus aīalibus cōe generatio & mors) q̄ cōclusio ex iis inferit̄ q̄ ultimo de in-
spiratione dicta fuerat. ex quo. n. īspiratio uitā cōseruat īpotentia aut mouēdi pulmonē & branchas: ē mortis cau-
sa: siue illa cā sit pp̄ senectutem uel pp̄ alias causas destruentes. sicuti in ultimis libri de inspiratione mox p̄scri-
ptum fuerat ab Aristotele: & cū aīal quodq̄ necessario. si uiuit ad senectutē deueniat: ueniens aut ad senectutē
īpotentia fit refrigerii ex defectu mēbri refrigerantis: ad quā īpotentiam seq̄tur mors. ergo mors erit cōis oī
aīali. ex iis igit̄ demonstratū est q̄ hic liber q̄ est de uita & morte: nō ē aliis incōnexus. sed a prime cōnexus. tum
q̄ in aliis locis de hoc libro p̄positū fuit. tū ex sui p̄cipio. sub forma cōclusiōis factū. Ordo igit̄ huius est quo-
niā ultimū totius methodi naturalis obtinet locū. ultius. n. est eoḡ q̄ agūt de iis q̄ aīalibus atinent prout a so-
la natura fiūt. Ultimū. n. opus naturæ solius q̄d aīali at̄tiet: ultio iter aīalia tractari debet. hoc at̄ ē mors. In hoc
at̄ libro plura de morte pauca uero de uita tractant̄. quoniā de uita plura ī eo q̄ de cā lōgitudinis ac breuitatis
uitæ tractata sunt. dixi at̄ (Solius naturæ) quoniā naturæ opus q̄d nō sola natura sed artificio quoq̄ subministran-
te pficiscit̄: q̄le ē lāgor & sanitas: post uitā & mortē ī cōfinio tāq̄ res naturæ & artis cōtermia: p̄tractari oportet
dixit. n. ī fine libri de uita & morte (De uita q̄dē igit̄ & morte & de cognatis huius speculatiōis dictū ē de oīb̄)
Intēdēs p̄ hāc speculationē eā q̄ de uita & morte. cognata at̄ huius speculatiōis sūt q̄ simpliciter a nā sola eueniē-
tia: uitæ attinet & morti. ueluti lōgitudō ac breuitas uitæ. & status iuuetutis & senectutis. & īspiratio & expira-
tio. q̄ uitā cōseruat. & corrupte destruit. Est. n. hic epilogus totius tertiæ ptis methodi de aīalibus. q̄ ē de uita &
morte & iis cognatis: oibus in unū cōphenis. Apparet ēt q̄ hic liber sit ultimus p̄ ea q̄ ī fine de lōgitudine ac bre-
uitate uitæ scripta sunt. (Reliquū at̄ nobis cōsiderare de iuuetute & senectute. & morte & uita. iis. n. determina-
tis finē utiq̄ hēbit q̄ de aīalibus methodus) Huic at̄ ī historiis respōdēt ea q̄ ī octauo de diuersa aīaliū uita tradi-
ta sunt. si uero quod de moribus tractat̄ in historiis. nihil determinati in theoria causarū correspōdet. nisi q̄ de
sanguine turbido ac claro: crosso & subtili: in libro de partibus aīalium ab Aristotele disputatū est. Cæterū lan-
gor & sanitas quibus aīalium mortem p̄cedant: de eis tamē Aristoteles & in historiis & in causarum theoria post
mortem & uitam pertractauit. eo q̄ nō a natura sola sed arte subministrante facta sint. quare in contermio phy-
sici ac medici doceri debent. hac aut̄ ratione & causa deficiente in plantis Theophrastus in plantarū historiis meri-
to de morte post langorem & sanitatem docuit. Et hæc satis sint de ordine eius libri qui est de uita & morte.